

ALEKSANDER MARSZAŁEK

Zainteresowania edukacją studentów

Educational Interests of Students

Doktor habilitowany profesor UR, Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Matematyczno-Przyrodniczy, Centrum Innowacji i Transferu Wiedzy Techniczno-Przyrodniczej; Katedra Inżynierii Komputerowej, Polska

Streszczenie

W artykule ukazano i uzasadniono potrzebę badań zainteresowań zawodowych, edukacyjnych u studentów. Teoretyczne rozważania uzupełniono badaniami zainteresowań edukacją studentów kierunku edukacja techniczno-informatyczna. Przeprowadzone badania wykazały, że studia odgrywają znaczącą rolę w pojawianiu się i rozwoju zainteresowań edukacyjnych (wzrost wskaźnika syntetycznego od 0,86 do 2,07). Zainteresowania studentów edukacją w czasie 3,5-letniego okresu studiów stają się bardziej silne, głębsze i trwałe.

Słowa kluczowe: zainteresowania, zainteresowania zawodowe, zainteresowania edukacją, dydaktyka szkoły wyższej

Abstract

In the article it is shown and justified the need for research of vocational, educational interests of university students. Theoretical considerations have been supplemented with research of educational interests of students course of study Education in Technology and Computer Science. The research showed that studies played a significant role in the emergence and development of the interests in education (an increase of the synthetic index from 2,31 to 3,78). Students' interest in education during the 3,5-year period of study is becoming more powerful, deep and lasting.

Keywords: interests, vocational interests, educational interests, higher education

Wstęp

Proces studiowania, obfitując w cały wachlarz różnorodnych sytuacji, stwarza doskonałe warunki do zdobywania wiedzy oraz kształtowania umiejętności zawodowych. Nie mniejszą rolę w rozwoju osobowości przyszłego pracownika, w zdobywaniu kwalifikacji przypisuje się innym dyspozycjom, w tym zainteresowaniom zawodowym (Super, 1972, s. 198; Nowacki, 1977; Dąbek, 1987; Rachalska, 1987; Marczuk, 1988; Czarnecki, 1998; Wiatrowski, 2000, 2009; Parzęcki, 2003; Wołk, 2006; Jarosiewicz, 2012).

Przesłanki teoretyczne badań

Pierwsze badania zainteresowań zawodowych wystandaryzowanymi narzędziami podjęli w latach 20. ubiegłego wieku Strong i Kuder (za: Super, 1972, s. 38–44). Obecnie stosowane narzędzia pomiaru zainteresowań zawodowych, do których można zaliczyć m.in. udoskonalone wersje kwestionariuszy Stronga i Kudera (za: Bajcar, Borkowska, Czerw, Gąsiorowska, Nosal, 2006, s. 14–30) oraz kwestionariusze autorstwa Holland (1992), Tracey (1997) i Paszkowskiej-Rogacz (2011), pozwalają na orientację w ogólnej, skategoryzowanej treści oraz szerokości zainteresowań i skłonności zawodowych.

Proponowane tradycyjne podejście do narzędzi badań jest adekwatne do zakładanych celów. Niemniej w literaturze przedmiotu kategorii *zainteresowania* nadaje się szerszą warstwę znaczeniową zespalałą kwalifikacje pracownicze i motywację do pracy (Korabiowska-Nowacka, 1974; Dąbek, 1987; Schultz, Schultz, 2002; Jarosiewicz, 2012; Marszałek, 2016). Zainteresowania zawodowe można zdefiniować jako właściwość psychiczną, która przejawia się we względnie trwałym dążeniu jednostki do poznania i działania w określonym obszarze działalności zawodowej oraz przeżywaniu uczuć związanych z brakiem, nabywaniem i posiadaniem wiedzy zawodowej (por. Super, 1972, s. 24; Gurycka, 1989, s. 64). Tak rozumiane zainteresowania różnicują się pod względem: treści, szerokości, siły, głębokości i trwałości (por. Fryer, 1931; Gurycka, 1989, s. 65; Marszałek, 2001, s. 96).

Założenia metodologiczne badań

Wymienione przesłanki wyłoniły potrzebę podjęcia badań ukierunkowanych na określenie zainteresowań studentów edukacją. Realizacja badań wymagała udzielenia odpowiedzi na dwa pytania: Jakie są zainteresowania studentów edukacją? Jak zmieniają się zainteresowania studentów edukacją w czasie 3,5-letniego okresu studiów? Do dalszych analiz wybraliśmy kierunek wieloobszarowy, który zajmuje ugruntowaną pozycję w systemie szkolnictwa wyższego – edukację techniczno-informatyczną (Frejman, 1982; Zywert, 1982; Pieter, 1985, s. 26; Furmanek, 1987; Pierańska, 1988; Uździcki, 1992; Kraszewski, 2001; Marszałek, 2001; Sałata, 2013). Z tak postawionego problemu głównego wyłoniono 6 problemów szczegółowych dotyczących treści, szerokości, intensywności (głębokości) i trwałości zainteresowań edukacją studentów danego kierunku na I i IV roku studiów.

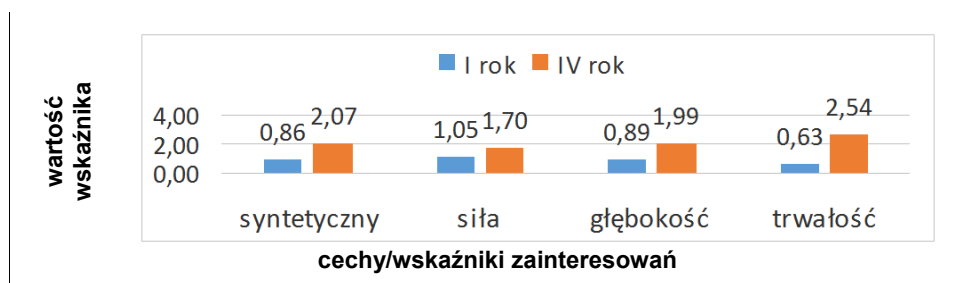
Przebieg badań i charakterystyka badanej grupy

Badania zainteresowań przeprowadzono w latach 2009–2015 na terenie Uniwersytetu Rzeszowskiego. W badaniach uczestniczyło 94 studentów kierunku edukacja techniczno-informatyczna studiów stacjonarnych I stopnia. Pomiar zainteresowań edukacją studentów wykonano na początku I roku i pod koniec

3,5-rocznego toku studiów dwóch roczników studenckich. W badaniach brało udział 11 kobiet (12%) i 83 mężczyzn (88%). Badani w równym stopniu pochodzili ze środowiska miejskiego i wiejskiego – odpowiednio 48 (51%) i 46 (49%) badanych. 50 badanych osób (53%) było absolwentami szkół zawodowych, a 44 (47%) – szkół ogólnokształcących. Badani mieli za zadanie odpowiedzieć na 21 pytań zasadniczych. Użycie kwestionariusza ankiety pozwoliło na określenie wszystkich zdefiniowanych cech zainteresowań, a w konsekwencji na rozwiązanie problemów badawczych.

Wyniki badań

Z przeprowadzonych badań na początku I roku studiów wynika (rys. 1), że studenci przejawiają zainteresowania edukacją o średniej sile ($w = 1,05$). Przeciennie przeznaczają na rozwój zainteresowań edukacją niespełną godzinę w tygodniu ($w = 0,89$), a średnio łącznie ponad 3 godz. Treści programowe są obiektem ich zainteresowań od ponad pół roku ($w = 0,63$).

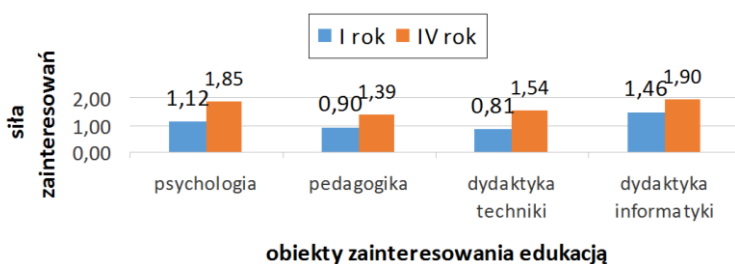
Rysunek 1. Ogólne wyniki badania zainteresowań edukacją studentów na początku i końcu studiów

Źródło: opracowanie własne.

Trzy i półletni okres studiów wpływa znacząco na zwiększenie siły, głębokości i trwałości zainteresowań studentów edukacją. Wskaźnik syntetyczny wzrasta od 0,86 do 2,07. Zainteresowania studentów edukacją wzrastają pod względem siły do 1,70 – poziom średnio silny. Głębokość zainteresowań edukacją wzrasta do 1,99 – zainteresowania stają się średnio głębokie. Zwiększa się również trwałość zainteresowań do 2,54 – zainteresowania średnio trwałe.

Analizując wyniki badań siły zainteresowań edukacją według 4 dziedzin treści programowych można zauważyć wzrost dla wszystkich obiektów (rys. 2).

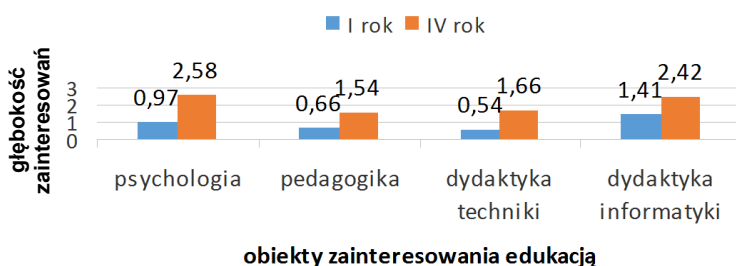
Największą siłę charakteryzują się zainteresowania dydaktyką informatyki (wskaźnik siły dla studentów I roku jest równy $w_1 = 1,46$, a dla studentów IV roku wynosi $w_4 = 1,90$), w dalszej kolejności psychologią ($w_1 = 1,12$; $w_4 = 1,85$), następnie dydaktyką techniki ($w_1 = 0,81$; $w_4 = 1,54$) i pedagogiką ($w_1 = 0,90$; $w_4 = 1,39$).

Rysunek 2. Wyniki badań siły zainteresowań edukacją w rozbiu na obszary treści programowych na początku i końcu studiów

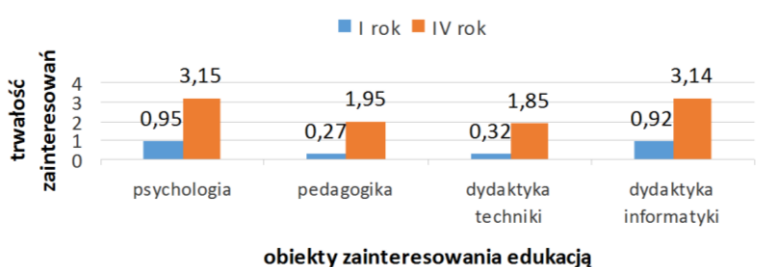
Źródło: opracowanie własne.

Na przestrzeni 3,5-letniego okresu studiów wzrasta również głębokość zainteresowań poszczególnymi obszarami edukacji. Na IV roku studiów studenci przeznaczają ponad 2 godz. na rozwój zainteresowań: psychologią ($w_4 = 2,58$, $w_1 = 0,97$) oraz dydaktyką informatyki ($w_4 = 2,42$; $w_1 = 1,41$). Mniej niż 2 godz. w tygodniu studenci poświęcają rozwojowi dwóch zainteresowań: dydaktyką techniki ($w_4 = 1,66$; $w_1 = 0,54$) i pedagogiką ($w_4 = 1,54$; $w_1 = 0,66$).

Rysunek 3. Wyniki badań głębokości zainteresowań edukacją w rozbiu na obszary treści programowych na początku i końcu studiów

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 4. Wyniki badań trwałości zainteresowań edukacją w rozbiu na obszary treści programowych na początku i końcu studiów

Źródło: opracowanie własne.

Wszystkie zainteresowania edukacją w czasie studiowania zwiększają trwałość. Najbardziej trwale są zainteresowania psychologią ($w_1 = 0,95$; $w_4 = 3,15$), dydaktyką informatyki ($w_1 = 0,92$; $w_4 = 3,14$). Mniej trwale są zainteresowania pedagogiką ($w_1 = 0,27$; $w_4 = 1,95$) i dydaktyką techniki ($w_1 = 0,32$; $w_4 = 1,85$).

Dyskusja i podsumowanie

Przeprowadzone badania wykazały, że studia odgrywają znaczącą rolę w pojawianiu się i rozwoju zainteresowań edukacją (wzrost wskaźnika syntetycznego od 0,86 do 2,07). Zainteresowania studentów edukacją w czasie 3,5-letniego okresu studiów stają się bardziej silne, głębokie i trwałe.

Badani w wypowiedziach otwartych zwracali uwagę na szereg istotnych czynników, które stwarzają sprzyjające warunki do rozwoju zainteresowań. Wśród nich występują: realizacja zajęć dydaktycznych w dobrze wyposażonych pracowniach (15 osób – 16% badanych), dostęp do pracowni specjalistycznych po zajęciach obligatoryjnych (11 osób – 12%), praktyki w szkołach i zakładach pracy (8 badanych – 9%), dobrze przygotowana kadra (5 osób – 5%), występowanie pracowni konstruktorskiej w programach studiów (5 studentów – 5%), działalność koła naukowego informatyków (3 osoby – 3%), organizacja i udział w konkursie twórczości technicznej (3 osoby – 3%). Niedogodności w rozwoju zainteresowań studenci upatrują: w zbyt licznych grupach laboratoryjnych, hospitacyjnych (5 badanych – 5%), w zbyt małej liczbie zajęć laboratoryjnych (4 osoby – 4%) oraz małej liczbie szkoleń kończących się certyfikatem (3 osoby – 3%).

Przedmiotem przedstawionych badań uczyniono – zgodnie z typologią zaproponowaną przez Supera (1972, s. 26) – zainteresowania wyrażane. Zainteresowania te współwystępując z zainteresowaniami okazywanymi, inwentaryzowanymi i testowanymi pozwalają badaczowi uwzględnić w większym stopniu sygnalizowane w literaturze przedmiotu cechy zainteresowań, dając tym samym szersze spektrum poznania.

Literatura

- Bajcar, B., Borkowska, A., Czerw, A., Gąsiorowska, A., Nosal, C.S. (2006). *Psychologia preferencji i zainteresowań zawodowych*. Warszawa: MPiPS.
- Czarnecki, K. (1998). *Psychologia zawodowego rozwoju osobowości*. Kraków: Impuls.
- Dąbek, M. (1987). *Zainteresowanie własną pracą a rozwój zawodowy*. Wrocław: Wyd. UW.
- Frejman, M. (1982). *Przydatność zawodowa nauczycieli techniki. Z badań nad absolwentami studiów nauczycielskich*. Zielona Góra: Wyd. WSP.
- Fryer, D.H. (1931). *The Measurement of Interests*. New York: Henry Holt.
- Furmanek, W. (1987). *Podstawy wychowania technicznego*. Rzeszów: Wyd. WSP.
- Gurycka, A. (1989). *Rozwój i kształtowanie zainteresowań*. Warszawa: WSiP.
- Holland, J.L. (1992). *Making Vocational Choices. A Theory of Vocational Personalities and Work Environments*. Odessa: Psychological Assessment Resources.
- Jarosiewicz, H. (2012). *Psychologia dążeń i skłonności zawodowych*. Wrocław: Wyd. UW.

- Korabiowska-Nowacka, K. (1974). *Procedura badań przydatności do pracy absolwentów szkół zawodowych*. Wrocław: Wyd. PAN.
- Kraszewski, K. (2001). *Podstawy edukacji ogólnotechnicznej w młodszy wieku szkolnym*. Kraków: Wyd. AP.
- Marczuk, S. (1988). *Badanie wartości w socjologii. Teoria i empiria*. Rzeszów: Wyd. WSP.
- Marszałek, A. (2001). *Elektronika w edukacji technicznej dzieci i młodzieży*. Rzeszów: Wyd. WSP.
- Marszałek, A. (2008). Wyniki pracy szkoły. W: T. Pilch (red.), *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*. T. 7. Warszawa: Żak.
- Marszałek, A. (2016). Zainteresowania zawodowe studentów. *Edukacja Ustawiczna Dorosłych*, 1/92, 28–35.
- Nowacki, T. (1977). *Podstawy dydaktyki zawodowej*. Warszawa: PWN.
- Parzęcki, R. (2003). Zainteresowania uczniów liceów i techników w wyborze kariery edukacyjno-zawodowej. *Kształcenie Zawodowe Pedagogika*, 4, 301–316.
- Paszkowska-Rogacz, A. (2011). *Młodzieżowy kwestionariusz zainteresowań zawodowych*. Warszawa: Fundacja Realizacji Programów Społecznych.
- Pierańska, J. (1988). *Wartości zawodowe nauczycieli techniki*. Opole: Wyd. WSP.
- Pieter, J. (1985). *Szkice autobiograficzne*. Katowice: ZNP.
- Rachalska, W. (1987). *Problemy orientacji zawodowej*. Warszawa: WSiP.
- Salata, E. (2013). *Teoria i praktyka przygotowania nauczycieli edukacji techniczno-informatycznej*. Radom: Wyd. UT-H.
- Schultz, D.P., Schultz, S.E. (2002). *Psychologia a wyzwania dzisiejszej pracy*. Warszawa: PWN.
- Super, D.E. (1972). *Psychologia zainteresowań*. Warszawa: PWN.
- Tracey, T.J.G. (1997). The Structure of Interests and Self-efficacy Estimations: An Expanded Examination of the Spherical Model of Interests. *Journal of Counseling Psychology*, 44, 32–43.
- Wiatrowski, Z. (2000). *Podstawy pedagogiki pracy*. Bydgoszcz: WSP.
- Wiatrowski, Z. (2009). *Dorastanie, dorosłość i starość człowieka w kontekście działalności i kariery zawodowej*. Radom: ITE.
- Wołk, Z. (2006). *Poradnictwo zawodowe w edukacji młodzieży*. Zielona Góra: Wyd. UZ.
- Zywert, F. (1982). *Nauczyciel techniki w szkole ogólnokształcącej: wiedza i umiejętności*. Warszawa: IKZ, WSiP.